

13. Рейноп, Х. Избирательное распределение информации / Х. Рейноп. – Таллин : [б. и.], 1970. – 133 с.

14. *Сборник основных* российских стандартов по библиотечно-информационной деятельности / сост.: Т. В. Захарчук, О. М. Зусьман. – СПб. : Профессия, 2005. – 547 с.

15. *Слободяник, М.* Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій / М. Слободяник; НАН України, ЦНБ ім. В. І. Вернадського. – К. : Ред. жури. «Бібл. вісн.», 1995. – 267 с.

16. *Справочник информационного работника* / под ред.: Р. С. Гиляревского, В. А. Минкина. – СПб. : Профессия, 2005. – 552 с.

УДК 021.63:[026:37](477):021.64

І. І. Хемчян, зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

КООРДИНАЦІЙНІ ЗВ'ЯЗКИ – ОСНОВА УСПІШНОЇ ВЗАЄМОДІЇ БІБЛІОТЕК ОСВІТЯНСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У статті наголошено на важливості координування діяльності освітнянських книгозбірень для успішного функціонування системи науково-інформаційного забезпечення розвитку вітчизняної педагогічної науки освіти і практики та формування всеукраїнського інтегрованого галузевого ресурсу; розглянуто мету, функції та діяльність ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як провідного координаційного і науково-методичного центру мережі освітнянських бібліотек, всеукраїнського науково-інформаційного центру з психолого-педагогічних питань.

Ключові слова: *організаційна та координаційна діяльність, система науково-методичного забезпечення, науково-методичний центр, нормативно-правові документи, інноваційні технології, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського.*

В останнє десятиліття в діяльності бібліотек освітнянської галузі України відбулися значні зміни. Насамперед, активізувалися дослідження з історії даних бібліотек [4], сформувався теоретичні, науково-методичні та організаційні основи внутрівідомчої взаємодії педагогічних бібліотек як спеціальних. Підґрунтям для їхньої сильної діяльності й налагодження координації стала інтеграція процесів, що відбуваються в усіх сферах розвитку суспільства,

зокрема інноваційні тенденції в розвитку бібліотек. Про це свідчать чимало наукових праць, у т. ч. дисертаційне дослідження та наукові статті П. І. Рогової [11, 13, 14], І. І. Хемчян [16] та інших.

У 2003 р. вперше в Україні, як зазначає П. І. Рогова, створена і реалізована на практиці концептуальна модель об'єднання різних видів спеціальних та навчально-педагогічних бібліотек у мережу [12], яка була офіційно створена і затверджена спільним наказом МОН України та АПН України і діє згідно з «Положенням про мережу освітянських бібліотек МОН України і АПН України» [8], розробленим у науковому проекті ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського «Створення, становлення і розвиток мережі освітянських бібліотек України (X–XX ст.)» (наук. кер. – П. І. Рогова, канд. іст. наук). Згідно із Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу», даного Положення та Статуту ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського основним завданням мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України є створення системи бібліотечно-інформаційного забезпечення фахових інформаційних наукових, науково-педагогічних та управлінських кадрів, учителів, студентів на різних етапах здобуття та удосконалення фахових знань у навчально-виховному процесі, підвищенні педагогічної майстерності, дослідницькій діяльності, управлінні освітою, самоосвіті. Відповідно до «Положення» до мережі увійшли 22 тис. освітянських бібліотек МОН України та АПН України різних видів. Мережу очолює Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського – головний науково-дослідний, координаційний науково-методичний центр, який здійснює науково-методичне забезпечення їхньої діяльності відповідно до чинних законодавчих актів України, державних стандартів, постанов, розпоряджень, рішень МОН України, АПН України, Бібліотечно-інформаційної ради Президії АПН України, інструктивно-нормативних документів, розроблених ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

У пункті 4 вищезазначеного Положення визначено систему науково-методичного забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України, згідно з якою на провідні освітянські бібліотеки покладено функції науково-методичних центрів різного рівня. Такими центрами є ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Львівська та Миколаївська науково-педагогічні бібліо-

теки, бібліотека ЦППО, бібліотеки ОППО, наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, які виконують організаційну та координаційну функції щодо бібліотек освітянської галузі нашої держави.

Узгодженість у діяльності мережі освітянських бібліотек як єдиної системи забезпечують:

- єдине науково-методичне керівництво;
- єдина нормативно-правова та інструктивна документація;
- єдині підходи до створення й використання інформаційного ресурсу освітянських бібліотек у традиційній і електронній формі та його входження до вітчизняного та світового інформаційного простору;
- координація й кооперація у бібліотечно-бібліографічній діяльності;
- зведений координаційний план науково-методичної, науково-дослідної та інформаційно-видавничої діяльності.

ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як провідний координаційний, науково-методичний центр освітянських бібліотек усіх видів, розташованих на території України, крім основних вищезазначених функцій, виконує ще й такі:

- створення системи науково-методичного забезпечення науково-методичних центрів мережі освітянських бібліотек;
- комплексне координування діяльності вищезазначених центрів мережі освітянських бібліотек за різними напрямками бібліотечної діяльності;
- співробітництво з науково-методичними центрами провідних бібліотек інших систем і відомств;
- міжнародне співробітництво;
- організація і координування досліджень із питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства й упровадження результатів у практику роботи мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України;
- забезпечення депозитарного зберігання документів та перерозподіл маловикористовуваних, непрофільних та зайводублетних документів із фондів бібліотек мережі:

Отже, здійснення всіх вищезазначених функцій безпосередньо пов'язано з діяльністю, яка поєднує взаємодію та координування серед бібліотек даної мережі:

У новому тлумачному словнику української мови подається наступне визначення терміна «координація»: «Координація – це налагодження, зведення до відповідності, установа взаємозв'язку, контакту в діяльності людей, між діями, поняттями тощо...» [6]. «Бібліотечна енциклопедія» подає сучасніше визначення поняття координації бібліотечної діяльності – «міжбібліотечна взаємодія, або спільна діяльність бібліотек на підставі розподілу повноважень та взаємних обов'язків з метою найбільш повного задоволення інформаційних потреб та використання інформаційних ресурсів» [1]. Також у даній енциклопедії зазначено, що «проблема міжбібліотечної взаємодії розробляв із кінця 70-років ХХ ст. М. С. Карташов, який сформулював сутнісні характеристики даного поняття, обґрунтував періодизацію розвитку взаємодії, її ролі в науковому управлінні бібліотечною системою як головного фактору усунення диспропорцій між бібліотечними ресурсами та інформаційними потребами». Значний внесок у розвиток міжбібліотечної взаємодії зробили також відомі російські бібліотекознавці В. В. Серов, Р. З. Зотова, О. С. Чубар'ян, Н. І. Тюліна, на думку яких однією з форм міжбібліотечної взаємодії є координація, яка здійснюється на підставі розмежування функцій бібліотек, спеціалізації бібліотечних ресурсів, унаслідок чого зменшується нерациональне дублювання, підвищується ефективність роботи при мінімальних витратах, вирівнюється навантаження бібліотекарів, обсяги робіт відповідають можливостям бібліотеки. Координація може здійснюватися в межах регіону, галузі, відомства незалежно від підпорядкування бібліотек, з урахуванням їх типологічної приналежності [1].

У нашому випадку ми розглядаємо питання координації між бібліотеками освітянської мережі МОН України та АПН України, головною метою якої є оперативне, повноцінне і якісне задоволення інформаційних потреб користувачів галузі, зумовлених науковою, виробничою, навчальною й іншою діяльністю, засноване на нових інформаційних технологіях і тісній взаємодії між даними книгозбірнями. Організація міжбібліотечної взаємодії серед бібліотек даної мережі здійснюється ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Бібліотечно-інформаційною радою при Президії АПН України та Координаційною науково-методичною радою з питань удосконалення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та

АПН України, створеною при ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з провідних фахівців освітянських книгозбірень та методистів із бібліотечних фондів обласних управлінь освіти і науки. Ці дорадчі органи покликані вирішувати питання формування інформаційного ресурсу освітянської галузі, функціонування та координування діяльності мережі освітянських бібліотек як частини загальнонаціональної бібліотечної системи України. Так, протягом семиріччя на засіданнях БІР при Президії АПН обговорювалися питання щодо розвитку та вдосконалення діяльності освітянських бібліотек, схвалено «Концепцію інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України» [5], рекомендовано до впровадження «Зведений план науково-інформаційної й видавничої діяльності освітянських бібліотек України та основних заходів бібліотек, спрямованих на підвищення професійної майстерності бібліотечних працівників освітянської галузі України» [2] тощо. Також розглядалися і затверджувалися розроблені ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського організаційно-управлінські [7] та інструктивно-методичні матеріали для різних видів освітянських бібліотек, зокрема: Типове положення і Типові правила користування спеціальною науковою бібліотекою установи АПН України, Положення про спеціальну навчально-педагогічну бібліотеку Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України, примірне положення та правила користування спеціальною навчально-педагогічною бібліотекою обласного (міського) інституту післядипломної педагогічної освіти (ОІППО), які вперше розроблені для бібліотек мережі. Усі ці та інші документи впроваджено у практику роботи відповідних видів освітянських бібліотек. Для посилення координації та покращання роботи бібліотек освітянської мережі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щорічно проводить засідання Координаційної науково-методичної ради з питань удосконалення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та АПН України, на яких обговорюються результати НДР ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, що сприяє удосконаленню роботи бібліотек мережі та стратегічним напрямом їх розвитку, відбувається обмін кращим досвідом роботи. Очолює Раду директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського П. І. Рогова. До складу Ради входять науковці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, директори Львівської та Миколаївської

науково-педагогічних бібліотек, директори бібліотек ОПППО, ЦПППО, методисти з бібліотечних фондів обласних (міських) управлінь освіти. У 2007 р. до складу Ради введено директорів бібліотек ВНЗ педагогічного та інженерно-педагогічного профілю.

Для надання якісної науково-методичної допомоги, як найбільш ефективного і демократичного засобу сприяння освітянським бібліотекам у впровадженні прогресивних прийомів і методів праці, подальшого поліпшення обслуговування користувачів, покращання інформаційної діяльності, впровадження результатів наукових досліджень і передового досвіду, підвищення кваліфікації та зміцнення координаційних зв'язків, головним координаційним науково-методичним центром було розроблено «Положення про організацію науково-методичного забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України Державною науково-педагогічною бібліотекою України ім. В. О. Сухомлинського» [10]. При розробленні документа науковцями вивчено зарубіжний і вітчизняний досвід роботи бібліотек з означеного питання, зокрема проаналізовано чинні документи: «Сеть и задачи Государственной научно-педагогической библиотеки К. Д. Ушинского РАО как всероссийского отраслевого научно-методического центра» (розроблено ДНПБ ім. К. Д. Ушинського РАО), «Положение об организации методического обеспечения региональных библиотек области» (розроблено Центральною бібліотекою м. Ростова), «Положення про науково-методичну діяльність Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук» (розроблено ЦНСГБ УААН) [9].

Розроблене «Положення про організацію науково-методичного забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України Державною науково-педагогічною бібліотекою України ім. В. О. Сухомлинського» сприятиме активізації діяльності ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, спрямованої на інноваційний розвиток бібліотек освітянської мережі щодо створення у бібліотеках умов для якісного інформаційного забезпечення фахових потреб науковців і практиків галузі, впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, модернізацію управління бібліотечними ресурсами, формування нового інформаційного

середовища, розкриття потенціалу ресурсів бібліотек як складової наукової-інформаційної інфраструктури освітянської галузі України. Реалізація поставлених завдань вимагає від ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського чіткої взаємодії та координації з державними і місцевими органами влади, управліннями освіти, Академією педагогічних наук України, бібліотеками-методичними центрами та провідними освітянськими книгозбірнями. Тому саме з моменту свого заснування ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як головний координаційний центр приділяє особливу увагу пошуку найефективніших організаційних форм взаємодії, координування та кооперування з органами управління освіти та бібліотеками мережі. Завдяки ініціативі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського вперше в мережі освітянських бібліотек було запроваджено сучасні форми методичного впливу, а саме науково-дослідна та аналітична діяльність. Однією з традиційних і ефективних форм методичного впливу, які застосовує Бібліотека, є підготовка, видання та розповсюдження серед книгозбірень освітянської мережі методичних та бібліографічних посібників. За сім років освітянським бібліотекам було надіслано значну кількість видань, підготовлених ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Розповсюджуючи власні методичні та бібліографічні видання, Бібліотека намагається активізувати видавничу діяльність усієї мережі. Для виконання цього завдання вона започаткувала в межах НДР «Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України» (наук. кер. – В. І. Лутовинова, канд. іст. наук; Т. В. Добко, канд. іст. наук) підготовку «Зведеного плану науково-інформаційної й видавничої діяльності та основних заходів бібліотек, спрямованих на підвищення професійної майстерності бібліотечних працівників освітянської галузі України» (далі – Зведений план) [2].

Головною метою підготовки Зведеного плану є координування, узагальнення та розповсюдження досвіду інформаційної діяльності бібліотек освітянської галузі України у створенні наукових видань, збірників наукових праць, бібліографічних посібників, інструктивно-нормативних матеріалів, які щорічно плануються до видання учасниками Зведеного плану, а також про найбільш значущі заходи, спрямовані на забезпечення розвитку педагогічної науки, освіти і практики, підвищення професійного рівня бібліотечних працівників освітянської галузі. Здійснення поставленої мети щодо

створення вторинних ресурсів із педагогіко-психологічних питань для повноцінного інформаційного забезпечення освітян передбачає: вчасне збирання, аналізування та систематизування інформації від бібліотек освітянської галузі щодо їхньої інформаційно-видавничої діяльності та основних заходів із підвищення кваліфікації працівників освітянських бібліотек; укладання річних зведених планів; представлення їх в електронній формі на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; інформування про видавничу діяльність освітянських бібліотек у фахових періодичних виданнях, на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотек мережі, на науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях круглих столів; регулярне поповнення друкованими виданнями освітянських бібліотек фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

До участі у підготовці Зведеного плану залучені провідні освітянські бібліотеки України, зокрема Львівська та Миколаївська науково-педагогічні бібліотеки, наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, бібліотеки ОІППО, ЦІППО, установ АПН України, ВНЗ III–IV р. акр. педагогічного та інженерно-педагогічного профілю, обласні управління освіти і науки. Необхідно відзначити, що започаткована робота сприяє налагодженню координаційних зв'язків між освітянськими книгозбірнями з метою кооперування їхніх інформаційних ресурсів. Так, у 2007 р. уже 28 провідних освітянських бібліотек подали інформацію до плану, що дає можливість зібрати і проаналізувати інформаційну діяльність мережі, а також поповнити ресурс ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Інформація про матеріали також буде представлена на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, де користувачі завдяки віддаленому доступу матимуть змогу її отримати. Інформація, подана у Зведеному плані про заходи з підвищення кваліфікації, дозволить бібліотечним працівникам задалегідь ознайомитися з темами актуальних для них заходів і спланувати участь у їх проведенні.

Володіючи унікальними документними ресурсами, постійно їх оновлюючи і збагачуючи завдяки аналітико-синтетичному опрацюванню та впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій, маючи відповідно підготовлені професійні кадри, освітянські бібліотеки забезпечують доступ до галузевої інформації як у традиційному, так і в електронному вигляді, сприяють впровадженню

нових послуг і продуктів для задоволення потреб користувачів в інформації і знаннях.

Одним із вагомих аспектів для повноцінного функціонування системи інформаційного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики є створення корпоративного електронного каталогу освітянських бібліотек на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, що надасть змогу не тільки отримувати вичерпну та оперативну інформацію про ресурси бібліотек-учасниць, а й шляхом обміну допомагати один одному в аналітичному описі статей, створенні повнотекстових колекцій тощо. Але необхідно констатувати, що на сьогодні існують тільки ієрархічні відносини ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з бібліотеками мережі. Це зумовлено низьким рівнем комп'ютеризації більшості освітянських бібліотек, відсутністю кваліфікованих кадрів, єдиного програмного забезпечення, підключення до Інтернету. Однак поступове вирішення цих питань сприятиме тому, що взаємовідносини стануть рівноправними. Сьогодні більшість проблем щодо координування та взаємодії бібліотек освітянської мережі можна вирішити в найкоротший термін із мінімальними витратами за умови повної комп'ютеризації всіх освітянських бібліотек і широкого впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Слід наголосити на тому, що виконання завдань, які стоять перед мережею освітянських бібліотек щодо створення й функціонування системи бібліотечно-інформаційного забезпечення розвитку вітчизняної педагогічної науки, освіти і практики, неможливо без удосконалення структури самої мережі. Хоча на сьогодні мережа освітянських бібліотек і сформована, але існує чимало проблем, серед яких головна – відсутність у кожній області обласних науково-педагогічних бібліотек. Лише в єдиній Львівській області функціонує Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека, а у місті Миколаєві – Миколаївська міська науково-педагогічна бібліотека, яка намагається виконувати функції обласної бібліотеки. Бібліотеки ОППО, на основі яких планувалося заснувати потужні обласні галузеві бібліотечні інформаційні центри, сьогодні не мають відповідних інформаційних ресурсів, кадрового забезпечення та матеріально-технічної бази, щоб у повному обсязі виконувати функції обласних науково-педагогічних бібліотек. На нашу думку, реформування освіти України повинно торкнутися

й освітянських бібліотек, які є важливою складовою галузевого інформаційного ресурсу нашої держави. Взаємодія МОН України, АПН України та ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського в цьому напрямі сприятиме розвитку мережі освітянських бібліотек. Час постійно вносить корективи в зміст координаційної роботи, і в майбутньому з'являться нові її напрями, які зараз ще не окреслені. Але реалізація поставленої мети щодо посилення координації та взаємодії бібліотек освітянської мережі слугуватиме як сьогодні, так і надалі удосконаленню бібліотечно-інформаційного забезпечення інформаційних потреб користувачів із питань педагогічної науки, освіти і практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гукова, В. Г.* Межбиблиотечное взаимодействие / В. Г. Гукова // Библиотечная энциклопедия / Рос. гос. б-ка ; [гл. ред. Ю. А. Гриханов ; чл. редкол.: М. И. Акилина, Б. Н. Бачалди, Ф. С. Воройский и др.] – М. : Пашков Дом, 2007. – С. 615–617.
2. *Зведений план* науково-інформаційної й видавничої діяльності освітянських бібліотек України та основних заходів бібліотек, спрямованих на підвищення професійної майстерності бібліотечних працівників освітянської галузі України на 2007 рік / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: Т. Е. Кучеря, І. І. Хемчян ; наук. ред. П. І. Рогова]. – К. : [б. в.], 2007. – 34 с.
3. *Ільганаєва, В.* Корпоративний рух в Україні: стан та перспективи розвитку / В. Ільганаєва // Бібл. форум України. – 2006. – № 2. – С. 13–15.
4. *Історія освітянських бібліотек України* : наук. зб. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; редкол.: П. І. Рогова, К. Т. Селіверстова, Ю. І. Артемов [та ін.]. – К. : Вирій, 2006. – 402, [1] с.
5. *Концепція інформатизації* мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України : затв. рішенням Президії АПН України від 26 січ. 2006 р. // Освіта України. – 2006. – 17 берез. (№ 21). – С. 6 ; Шкіл. б-ка плос. – 2006. – Берез. (№ 5). – С. 2–6.
6. *Координація* // Новий тлумачний словник української мови. – К. : Аконті, 2001. – Т. 2. – С. 324.
7. *Організаційно-управлінські документи для освітянських бібліотек* Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України (2000–2005 рр.) [Електронний ресурс] / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; уклад.: Хемчян І. І., Здановська В. П. ; наук. ред.: Рогова П. І., Букшина Т. Ф. – Електрон. дані (1 файл). – К. : [б. в.], 2006. – 1 електрон. опт. диск (CD–R).

8. *Положення про мережу освітянських бібліотек* Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України : затв. спіл. наказом М-ва освіти і науки України та Академії пед. наук України від 30 трав. 2003 р. № 334/31 // Інформ. зб. М-ва освіти і науки України. – 2003. – № 21. – С. 27–32.

9. *Положення про науково-методичну діяльність* Центральної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук : затв. наказом Мінагрополітики України та Укр. акад. аграр. наук України від 1 лип. 2002 р. № 178/45 // Нормативні акти України в бібліотечній і суміжних галузях [Електронний ресурс] / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/law/02_cnsbh.html. – Назва з екрана.

10. *Положення про організацію науково-методичного забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек* Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України Державною науково-педагогічною бібліотекою України ім. В. О. Сухомлинського : затв. Радою при директорові ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського від 26.12.2006 р. протокол № 12 // Науково-методична діяльність [Електронний ресурс] : заг. док. / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – Електрон. дані. – Режим доступу: http://www.library.edu-ua.net/datas/upload/files/polgeniya_ob_doc.doc. – Назва з екрана.

11. *Рогова, П. І.* Освітянська галузь: проблеми бібліотечного забезпечення / П. І. Рогова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2000. – Вип. 5. – С. 38–46.

12. *Рогова, П. І.* Педагогічні бібліотеки України (II пол. XIX – 20-ті роки XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Рогова Павла Іванівна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2004. – 265 с. – Бібліогр.: с. 181–222.

13. *Рогова, П. І.* Соціальне призначення і функції освітянських бібліотек України / П. І. Рогова // Бібл. планета. – 2001. – № 1. – С. 26–28.

14. *Рогова, П.* Стратегія розвитку освітянської бібліотечної мережі України / П. Рогова // Бібл. вісн. – 2005. – № 1. – С. 14–19.

15. *Серікова, Н.* Науково-методичне забезпечення діяльності сільськогосподарських бібліотек України: стан, перспективи / Н. Серікова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2003. – Вип. 11 – С. 638–642.

16. *Хемчян, І. І.* Науково-методичний супровід діяльності освітянських бібліотек України / І. І. Хемчян // Історія освітянських бібліотек України : наук. зб. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Вирій, 2006. – С. 100–114. – Бібліогр.: 23 назви.

17. *Хемчян, І.* Стратегія розвитку освітянських бібліотек України / І. Хемчян // Шкіл. б-ка plus. – 2003. – Груд. (№ 11). – С. 1–2.